

Kell-e számítógép az óvodába?

A minap kollégáimmal ebédelni mentünk. Ahogy ilyenkor lenni szokott, találkoztunk más különböző szakterületeken dolgozó kollégákkal is, és beszélgettünk. Rendszerint olyan témák kerültek szóba, amik általában megszokottak, időjárás, aktuális politikai események, esetleg a munkakörünkben előfordult érdekességek. Most is így indult a csevegés, amikor egyik kollégám váratlanul feltette a címben levő kérdést.

Az asztaltársaság tagjai szinte azonnal két különböző véleményt fogalmaztak meg.

Az egyik vélemény szerint *természetesen nem kell!* Rögvest sorolni is kezdték az indokaikat:

- teljesen felesleges a gyerekek életét már az óvodában tönkretenni ezzel;
- ne a számítógép előtt görnyedjen, ne a monitor előtt ülve meresztgesse a szemét;
- ne szedje magába azt a – bármely csekély mértékű – sugárzást, amit a monitor, illetve a gép kibocsát magából;
- nem kell izületi bántalmakat okozó tevékenységgel terhelni a fejlődő gyermeki szervezetet;
- nem kell az ártatlan lelkivilágukat megfertőzni azzal a sok szennyyel, amit a számítógép a rajta futtatható programokkal közvetít;
- mi a csudának vinnénk be a gépet az óvodába, amikor az általános iskola alsó tagozatán sincs ott;
- helyette inkább a szabadban, a jó levegőn játsszon, futkározzon, fejlessze a testi erejét, szokjon hozzá az egészséges életmódhoz;
- beszélgessen a pajtásaival, az óvó nénivel (óvó bácsival);
- rajzolgasson, színezzessen, építő játékokkal konstruáljon újabbnál újabb alkotásokat;
- fejlessze a finom-mozgásokat végző izomzatát és az ezt irányító idegrendszerét;
- hallgasson, vagy mondjon meséket, történeteket, ezáltal fejlődik a gondolkodása, a kifejező készsége;
- a számítógép-használat csak más, egyéb tevékenységek háttérbe szorítása révén valósítható meg, mérlegelni kell azokat a veszteségeket is, melyekről kevés szót ejtenek azok, akik a kora gyermekkori számítógép-használat előnyeit hangoztatják: a gyermekek fizikális képességeinek fejlődését hátráltatja a monitor előtt töltött idő, mely által az összetársadalmi szinten súlyos egészségi gondokat okozó mozgáshiányos életforma kialakulása már kora gyermekkorban megkezdődik;
- az érzelmi fejlődést és a társas kapcsolat kialakulását hátráltatja a számítógép-használat, mely alapvetően individualizáló hatású. A felnőttek és gyermekek közötti – egyesek szerint amúgy is szegényes kapcsolatokat – tovább gyengíti a számítógépek korai alkalmazása.

A számítógép – a televízióhoz hasonlóan – időkitöltő szerepbe kerül, pótcselekvéssé válik, csökkentve a gyerekek személyek iránti érdeklődésének intenzitását és előfordulási gyakoriságát;

- a gyermeki kreativitásra korlátozó hatással vannak a látszólag sokszínű, valójában azonban unalmasan sztereotip számítógépes játékprogramok;
- a számítógépes programok a valóságtól eltérő – szimulált (virtuális) – világba viszik át a gyermekeket. Ezáltal – a tanító szándék mellett – a gyermekek valósághoz való viszonyának átalakulása (torzulása) is megkezdődik.

A másik vélemény szerint *természetesen kell!*

- a technikai berendezés „csábító ereje” nagy, használjuk fel arra, amire csak lehet, és amilyen korán lehetőség adódik rá;
- használjunk olyan programokat, amelyek segítenek céljaink elérésében, azaz egészséges, jó kedélyállapotú, az élő és élettelen környezete iránt érdeklődő kisiskolás váljon az óvodásból;
- ne hagyjuk, hogy a szerényebb jövedelmű családokból származó gyermekek, az anyagiak miatt károsan hátrányos helyzetből induljanak a későbbi életlehetőségeik kialakításában;
- a számítógép-használat óvodáskorban helyes és lehetséges, az életkori sajátosságokat figyelembe véve, pozitív célok elérésére alkalmazható, de korántsem csak az egyedül alkalmazható lehetőség, fontos a mértékletesség;
- az óvodáskori számítógép-használatra a *minimálisan* szükséges (heti 1 óra, egy-egy alkalommal 10–15 perc) időnél többet nem kell engedni;
- a számítógép-használatra a gyerekek otthonában kell sort keríteni – *a szülővel együtt*;
- a gyermek *érdeklődésétől* kell függővé tenni a számítógép-használatot, de nem árt ha kisé irányítjuk is az érdeklődési körének alakítását;
- a számítógép-használat csak *játékos* jelleggel elfogadható;
- csak *fejlesztő* programok, tanító programok alkalmazása indokolt.

Most bizonyára sokan felhördülnek, hogy már megint az iskolai elvárásokkal traktáljuk a kisgyermeket! Már megint nem az életkori sajátosságok figyelembevételére összpontosítunk! Megint újabb nehéz feladatokkal terheljük a még fejlődésben levő gyermeki szervezetet!

Nem erről van szó. Csupán azt az elvet kell szem előtt tartani, hogy ha fejleszteni akarunk valamilyen képességet, akkor azt gyakoroltatnunk kell! Előbb olyan feladatokkal, amelyek az egyén számára az adott pillanatban meglévő képességeivel megoldható, majd később fokozatosan nehezebb feladatokkal kell terhelni, hiszen fejleszteni akarunk. Úgy, ahogy az élet minden területén eddig is tettük.

Amint valamilyen problémát sikeresen megoldott a gyermek, a dicséret után azonnal komolyabb elvárásokat fogalmazunk meg számára. A kisgyermeknek is fontos, hogy a feladatát sikeresen oldja meg. Ő is elvárja, akarja az egyre nehezebb, komolyabb feladatok megoldását, különösen akkor, ha a megoldás sikerélményt okoz a számára. Ezért jelentős szerepe van a pedagógusnak, a felnőttnek, hogy a saját megfigyelése, mérése alapján ítélje meg, hol tart a gyermek, milyen nehézségi fokú feladat felel meg legjobban a számára. A felnőttnek kell okosan adagolni a feladatokat, hogy az a képesség fejlődjön, ami fejleszthető. A módszer megválasztásának felelőssége is a felnőtté, aki tudatosan választja

ki azt, amelyik a gyermek körülményeinek, fejlettségi szintjének, érdeklődésének leginkább megfelel.

Az ellenzők közül sokan azért tiltakoznak, azért ellenzik a géphasználatot, mert esetleg nem is tudják, azt hogy a számítógépek mire használhatók. Hallottak valamit a tv-ben, vagy a szomszédától. Van az emberekben egy természetesnek vélhető ódzkodás az új technikai berendezésektől. Ma gyakran lehet olvasni arról, hogy a számítástechnikának milyen sok káros hatása van életünkre.

Emlékezhetünk arra is, hogy alig néhány éve ugyanezeket olvashattuk a videó kapcsán is. Tizenöt, húsz évvel ezelőtt a televízió volt az aktuális mumus. Száz, százötven éve még embernek kellett futni a mozdony előtt zászlóval, csengővel, hogy figyelmeztessen a közlő veszélyre. Ugye milyen avított gondolatnak számít ez ma már? Bizonyára mindannyian mosolygunk ma már ezeken.

Vajon hány évnek kell még eltelnie, hogy a számítástechnikai eszközök használata is eljusson erre a szintre? Ha az ellenzők véleményére hagyatkozunk, akkor nagyon soknak!

Pedig a számítógépek használata ma már annyira leegyszerűsödött, hogy akár az óvodás korú gyermek is tudja használni. A gépen futtatható programok nagyon sokfélék – de ezek kiválogatása természetesen továbbra is a felnőttek dolga.

Van, olyan program, ami:

- a gyermekek képességeinek fejlesztésére használható, épp úgy, sőt jobban, mint bármilyen más eljárás. A gép türelmes, nem lesz ideges, türelmetlen, ha a gyermekek többször egymás után ugyanazt ismételtetni akarják. Így az egyéni fejlődéséhez igazodhat;
- a logikus gondolkodás képességét fejleszti;
- akár diagnosztikai segédeszközként is használható. A vizsgálatok a gyermekek által megszokott környezetében hajthatók végre, anélkül, hogy ezek zavarnák az eredményeket, anélkül, hogy lelki traumát okoznánk nekik. A rendellenességekre utaló jelek így kellő időben fedezhetők fel. Csak néhány példa: a látás, a színlátás, a finom mozgások végrehajtása, a tájékozódás képességeinek vizsgálata. Egy ilyen vizsgálat (esetleg vizsgálat sorozat) eredményeként az óvópedagógus – konzultálva az adott terület szakemberével –, megbizonyosodhat arról, hogy nem csak pillanatnyi figyelmetlenségből adódó tévedésről van szó. Sikkerrel avatkozhat be a fejlesztési tevékenységbe, megfelelő eljárással fejlesztheti a gyermekeket.

A számítógépek használatát támogatók véleménye is természetesen az, hogy nem lehet az egész napot ilyen tevékenységgel kitölteni. Ez is csak egy eszköz lehet a többi mellett. Nem a legfontosabb, és nem az egyetlen. A szélsőséges megoldások az élet minden területén kerülendők, itt is. Ezek az alkalmazások – ebben az életkorban – csak kiegészítő funkciót tölthetnek be. Akkor célszerű használni, amikor az adott cél elérése ezzel az eszközzel hatékonyabban, jobban oldható meg, mint másként. Amikor a csoport egy részének fejlődési üteme eltér a többitől, és pótolni szeretnénk. Amikor elég csak a személytelen gép jelenléte és nem szükséges a gondoskodó, érzelmileg is fontos kapcsolatot jelentő felnőtt.

A számítógép, mint óvodáskorban használt interaktív fejlesztőeszköz, egyértelmű sikerre számíthat a jövőben. Számos vizsgálat igazolta a képességfejlesztés terén a számítógép hatékony alkalmazási lehetőségeit (digitális rajzolás, interaktív képeskönyvek, finommozgást fejlesztő játékok stb.).

Különösen fontos alkalmazási területnek tekinthető a speciális igényű gyermekek számítógéppel támogatott korai fejlesztése. Még a gyermekkori számítógép-használatot egyébként feleslegesnek tekintő szakírók is elismerik a géphasználat e téren mutatkozó eredményeit, és felhívják a figyelmet a fejlesztések fontosságára. (Haugland, 1992)

Az ilyen eredmények magukért beszélnek, mégis az óvodáskori számítógép-használatot sokan ellenzik.

Érdemes megvizsgálni azoknak az embereknek az érveit is, akik a kisgyermekek számítógép-használatának mellőzését vagy csökkentését tartják fontosnak. Ők sem a számítógép-használat hasznosságát bizonyító kutatási eredményeket kérdőjelezik meg. Azt állítják: a gyermekek fejlődését hatékonyabban támogató környezetbe a számítógép nem tartozik hozzá ebben az életkorban. Szerintük a számítógép használatából eredő hasznot annak kockázatai és hátrányai ellensúlyozzák.

A kora gyermekkori számítógép-használatot elutasítók – vagy azt csak nagyon szűk kerek között helyeslők – szerint a tanulás eredményességét az interperszonális kommunikáció hatékonyabban növeli, mint a számítógép-alapú képességfejlesztő technológiák bevezetése. Szerintük ebből eredően a nevelési-oktatási intézményeknek azon kellene fáradozniuk, hogy a pedagógusok a gyermekek személyes igényeire személyes tanulási alkalmak megteremtésével reagáljanak. Szerintük *a fejlesztő hatású interaktivitásnak interperszonálisnak és nem technológiára alapozottnak kell lennie*. Az erőforrások ésszerű átcsoportosításának szükségességét hangsúlyozzák akkor, amikor felhívják a figyelmet arra, hogy a kora gyermekkori nevelés területén nem egyértelműen rentábilis befektetés az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása, mely a nevelőmunkát végzők továbbképzése mellett jelentős eszköz- és szoftverberuházással is jár.

Az óvodáskorú gyermekek számítógép-használatára vonatkozó szülői igények felmérése alapján valószínűsíthető, hogy *a közeljövőben az óvodai nyelvtanulás/nyelvtanítás kérdésköréhez hasonló problematika fogja jellemezni az óvodai számítógép-használat kérdéskörét* – legalábbis annak társadalmi vonatkozásait figyelembe véve.

Mindenképpen jelentkeznek a nehézségek azokon a helyeken, ahol tovább folytatódik az óvodák nyitottá, érzékennyé válása a szülői igények irányában, ahol a csökkenő gyermeklétszám felerősíti az óvodák közötti versengést. Ahol arra kényszeríti őket a társadalmi, gazdasági környezet, hogy megnyerjék maguknak a környezetükben, és akár az azon kívül élő, a gyermeküket óvodába adni szándékozó szülőket.

Irodalom

Haugland, Susan W. (1992): *The Effect of Computer Software on Preschool Children's Developmental Gains*. Journal of Computing in Childhood Education, 3/1. sz. 15-30.

Török Balázs: *Számítógép-használat óvodáskorban – Az országos szülővizsgálat eredményei alapján.*

<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=iii-Torok.html>